

ANONİM ŞİRKET GENEL KURUL TOPLANTILARINI KİM YÖNETİR?

Necat AZARKAN*

ÖZET

Küçük ve dağınık tasarrufları bir araya getirerek, sermayenin toplanması ve sorumluluğun sınırlandırılması olanağını sağlayan anonim şirketler, günümüzün en önemli ekonomik ve sosyal kurumlarından biridir. Ülkenin ekonomik ve sosyal yapısını yakından etkileyen anonim şirketlerde toplumun, pay sahiplerinin ve yöneticilerin menfaatleri yanında, şirket alacaklıları ve hatta yatırımcılarda, şirketin iyi bir şekilde işleyişinde menfaat sahibidirler. Özellikle günümüzde geniş halk kitlesinin ve şirket işyerlerinde çalışanların şirket sermayesine iştirakini temin etmeğe yönelmiş büyük anonim şirketlerin, çeşitli menfaat gruplarına hitap etmesi ve bu gruplarının birbiriyle çatışan menfaatlerin bağdaştırılması gereği, şirketin faaliyetleri ve geleceğine ilişkin en önemli kararların alındığı genel kurul toplantılarının objektif ve bağımsız bir şekilde yönetilmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Anonim şirket genel kurul toplantılarının objektif ve bağımsız bir şekilde yönetilebilmesi, bu bağlamda, genel kurulu yönetecek başkanın kim/kimler veyahut hangi organ tarafından seçildiği sorusuyla yakın bir ilişki içindedir. Bu çalışmada, toplantının açılması, müzakereler ile oylamaların yapılması, karar alınması ve tutanağın düzenlenmesi aşamalarını içeren anonim şirket genel kurul toplantılarının yönetimi ve hususiyetle toplantıyı yönetecek başkanın seçimine ilişkin usul ve esaslar ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anonim Şirket, Genel Kurul, Anonim Şirket Genel Kurul Toplantılarının Yönetimi.

* Yrd. Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

WER LEITET DIE GENERALVERSAMMLUNG DER AKTIENGESELLSCHAFTEN?

ZUSAMMENFASSUNG

Heutzutage sind die Aktiengesellschaften die wichtigsten wirtschaftlichen und sozialen Einrichtungen, die in der Regel eine große Anzahl von Aktionären, die ihr Kapital in die Unternehmung investiert haben, um Erträge zu erwirtschaften, vereinen und auf ein bestimmtes Grundkapital in der Weise gestützt sind, dass die Haftung der Aktionäre auf dieses Kapital beschränkt ist. Die Aktiengesellschaft stellt ein Ort dar, an dem die Interessen unterschiedlicher Gruppen zusammentreffen. Das Spektrum der Interessengruppen reicht von den Anteilseignern über Mitarbeiter, Kunden, Öffentlichkeit bis hin zu Konkurrenten. Daraus resultiert in der Regel ein Spannungsfeld, das zu Konflikten führen kann. Hält man sich vor Augen, dass ein Spannungsfeld zwischen den Interessen der Aktionäre und anderer Anspruchsgruppen besteht, so ist es erforderlich, die potentiellen Interessenkonflikte zu vermeiden. Dies ist durch eine objektive und unabhängige Leitung der Generalversammlung zu schaffen. Eine objektive und unabhängige Leitung der Generalversammlung hängt massgeblich davon ab, wer die Generalversammlung leiten soll. Im Folgenden soll zunächst die Durchführung der Generalversammlung, angefangen von der Einberufung, der Tagung und Eintrittskontrolle bis zur Durchführung von Abstimmungen und Ergebnispräsentationen, skizzenhaft dargestellt und danach auf die Frage, wer die Generalversammlung zu leiten hat, eingegangen werden

Schlüsselwörter: Aktiengesellschaft, Die Generalversammlung, Die Leitung der Generalversammlung

I. GİRİŞ

Türk hukukuna göre, anonim şirketlerin ticarî amaçla kurulmuş olmaları, sermaye şirketi¹ olmaları ve şirketi oluşturan ortaklardan bağımsız birer tüzel kişiliğe sahip olmaları nedeniyle, şirketin malvarlığının sahibi ve yöneticisi tüzel kişiliktir. Tüzel kişilik, şirketin organizasyonu içerisinde hakları kazanma ve borçları kullanabilme bakımından idare ve temel işlevlerini gören organlara muhtaçtır². Anonim şirketlerde yasal olarak bulunması zorunlu olan iki

¹ Doktrinde sıkça kullanılan ‘Sermaye Şirketi – Şahıs Şirketi’ ayrımı ve nitelemesine 6762 sayılı TTK’dan farklı olarak 6102 sayılı TTK’da yer verilmiştir. TTK m. 124/2 de ticarte şirketlerinden kolektif ve komandit şirketlerin şahıs; anonim limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin ise sermaye şirketi olduğunu hükme bağlamıştır.

² **Ansay**, Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku, 6. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara 1982. s. 87; Bunun yanında 6102 sayılı yeni TTK m. 335 ile anonim şirket tescil edilip borçlara ve haklara ehil oluncaya kadarki dönemdeki oluşum için, "Ön-Anonim Şirket" müessesesi getirilmiştir. Madde ön-anonim şirketin varlığına işaret etmekte ve bu şirketin oluşma anını açıklığa kavuşturmuştur. Ön-anonim şirket, tüzel kişiliği haiz anonim şirketten farklıdır. Ön-anonim şirket ile anonim şirketin ayrışması sadece Tasarının 12 nci maddesi bakımından değil, organların oluşumu ve yetkilerini kullanma anlarının belirlenmesi başta

organdan³ biri olan genel kurul, pay sahiplerinin katılımıyla oluşur ve şirket esas sözleşmesinin değiştirilmesi, şirketin diğer organın tayini, hesapların tasdiki, kazancın dağıtılması ve (kanunda öngörülen istisnalar dışında) şirketin feshi gibi temel konularda karar alır⁴. Ancak, yılda bir ya da (istisnai hallerde) birkaç kez toplanan bir organ olması nedeniyle uygulamada, genel kurul toplantılarını yönetecek başkanının seçimine ilişkin usul ve esaslar yeterince bilinmemekte ya da önemsenmemektedir. Oysa usule aykırı şekilde yönetilen genel kurul toplantıları ve bu toplantılarda alınan kararlar dava konusu edilebilmekte, hatta bu kararların iptali ve geçersizliği dahi gündeme gelebilmektedir. Genel kurul kararlarının muteberliği için, genel kurulu toplantıya çağıran makamın yetkili olup olmamasından başlayarak toplantıyı yönetecek başkanının seçimine, toplantının yapılıp tescil ve ilân işleminin sonuçlanmasına ve genel kurul kararlarının iptali için hak düşürücü süre olan üç aylık sürenin sonuna kadar geçecek zaman içinde yapılacak bütün bürokratik işleri, işlemleri ve faaliyetleri düşünmek gerekmektedir. Gündemi yönetim kurulu tarafından hazırlanan ve genel kurulca alınan kararlarının yönetim kurulunun faaliyetleri üzerindeki etkileri ve anonim şirket genel kurul toplantılarını yönetecek başkanın uygulamada genellikle yönetim kurulu üyeleri arasından (yönetim kurulu başkanının direkt olarak divan kurulu başkanlığına atandığı durumlar azımsanmayacak derecededir) seçildiği göz önüne alındığında, bu durumun başta, şirketin sorumlu ve etkin yönetimi için ön koşul olan karar verme, yürütme ve denetleme fonksiyonlarının birbirinden tümüyle bağımsız olarak düzenlenmesi ilkesi (kuvvetler ayrılığı ilkesi) olmak üzere, şirket içi menfaat dengelerini korumaya ilişkin diğer temel prensiplerle çeliştiği rahatlıkla söylenebilir. Bu olumsuzluklarla karşılaşmamak için anonim şirket genel kurullarının usulüne uygun şekilde toplanması ve yönetilmesi gerekir.

olmak üzere birçok diğer hüküm yönünden de önemlidir. Hâkim görüş uyarınca, ön-anonim şirket bir adî şirket ve dernek olmayıp; bir elbirliği mülkiyeti (şirketi) oluşturur. Ön-şirketin ortakları (kurucular) tacir sıfatını taşımazlar. Şirketin tescili ile ön-şirket tasfiyesiz infisah eder. Tek kişi anonim şirketinde ise ön-şirket, tek kurucunun özel malvarlığı niteliğini taşır. Türk hukukunda ön-anonim şirketin niteliği ile hukukî durumu öğretide ve mahkeme kararlarında açıklığa kavuşacaktır. 6102 sayılı yeni TTK, Madde Gerçekleri, 12. ve 335. madde hükmü, www.tbmm.gov.tr (son yararlanma: 27.01.2013).

³ Anonim şirketlerin zorunlu organları 6762 sayılı TTK'da Genel Kurul (TTK m. 360-398), Yönetim Kurulu (TTK m. 312-346) ve Denetçiler (TTK m. 346-359) olarak sıralamıştı. Kanunun 435. maddesinde ise, bu organların varlığının kanunen zorunlu olduğu belirtilmiş ve herhangi birisinin yokluğunun anonim şirketin feshine sebep teşkil edeceği hüküm altına alınmıştı. Buna karşılık; 6102 sayılı yeni TTK ile 6762 sayılı TTK' da var olan denetim organı kaldırılmış olup, yerine iç ve dış denetim müesseselerinin getirilmesi öngörülmüştür.

⁴ **Bahtiyar**, Mehmet / **Hamamcioğlu**, Esra: Yeni TTK'ya Göre Anonim Ortaklık genel Kurul Toplantıları, İstanbul, 2014, s. 5.

II. ANONİM ŞİRKET GENEL KURUL TOPLANTISI

A. Genel Kurulun Anonim Şirketlerdeki Önemi

Anonim şirketlerin hukuki ilişkilerini dış ilişkiler ve iç ilişkiler olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Dış ilişkiler şirketin diğer gerçek veya tüzel kişilerle eşit şartlar altında giriştiği ve yönetim kurulunca yürütülen ilişkilerdir. Pay sahipleri ve organlar arasındaki ilişki ise iç ilişkidir ve bu ilişkileri düzenlemede asıl yetkili organ genel kuruldur⁵. Genel kurul, pay sahiplerinin veya temsilcilerinin usulüne uygun çağrı üzerine belirli bir gündemi görüşmek ve karara bağlamak için bir araya gelmesinden oluşan, şirketin karar ve irade organıdır⁶. Birbirini tanımayan çok sayıda ortağı bir araya getirerek ortaklığın genel yönetimi işleri ile ilgili karar alabilen genel kurul tarafından verilen kararlar, toplantıda hazır bulunmayan veya olumsuz oy veren pay sahipleri hakkında da geçerlidir (TTK m. 423). Pay sahipleri; yönetim kurulu üyelerinin seçimi, esas sözleşmenin değiştirilmesi, hesapların tasdik ve kazancın dağıtılması gibi şirket işlerine ilişkin haklarını, genel kurul toplantılarında kullanırlar (TTK m. 408). Genel kurul, şirketin iradesini açıklayan bir organ olduğu için kararlarının kanuna ve şirket esas sözleşmesine uygun olması gerekir. Aksi halde bunların iptali mahkemeden talep edilebilir (TTK m. 445). Hatta kanunun emredici hükümlerine aykırı kararların iptaline de gerek yoktur; bu kararlar hiçbir hüküm ifade etmezler. Bu gibi kararların mahkemeden sadece geçersizliğinin tespiti talep edilebilir⁷.

B. Genel Kurulun Toplantıya Çağırılması

Ticaret Kanunu' muza göre bir genel kurulun varlığından söz edilebilmesi için ilk şart, pay sahiplerinin veya temsilcilerinin genel kurulu oluşturmak üzere toplanmalarıdır (TTK. m. 407, 409 ve 416). Bütün pay sahiplerine veya temsilcilerine yönelik olarak ve TTK ile esas sözleşmede belirtildiği şekilde

⁵ **Moroğlu**, Erdoğan: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 6. Baskı, İstanbul, 2012, s. 5.

⁶ **Pulaşlı**, Hasan: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 3. Baskı, Ankara, 2015, s. 287; **Çevik**, Orhan Nuri: Anonim Şirketler, Seçkin Kitabevi, 2. Baskı, Ankara 1979, s. 750; **Domaniç**, Hayri: Anonim Şirketler, Bilimsel Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1978, s. 570; **Ansay**, Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku Dersleri, Sevinç Matbaası, Ankara 1973, s. 157; **Cerrahoğlu**, Fadıl: Anonim Şirketlerde Umumi Heyet, İstanbul Ticaret, Cilt 10, Sayı: 487, İstanbul 1967, s. 5; **Arslanlı**, Halil: Anonim Şirketler, 2. Bası, Cilt II-III, İstanbul 1960, s. 2; **Hirsch**, Ernst E.: Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Bası, İstanbul 1948, s. 212.

⁷ **Moroğlu**, Erdoğan:op.cit, s. 136 vd.

genel kurul toplantısına çağrı yapılması, anonim şirket genel kurul toplantısının ve o kurulda alınan kararların geçerlilik şartı olarak kabul edilmektedir⁸. Zira anonim şirket tüzel kişiliğinin irade beyanını yansıtan genel kurul kararından söz edilebilmesi için, söz konu toplantının kanun ve ana sözleşmede belirtilen hükümlere uygun olarak, yapılması gerekir⁹. Çağrının, aynı zamanda, şekil ve öz bakımından olağan bir dikkat ve özeni gösteren her pay sahibinin belirli bir yer ve zamanda genel kurulun toplanacağını anlayabileceği nitelikte de olması gerekir¹⁰.

1. Genel Kurulu Toplantıya Çağırma Yetkisi

Toplantıya çağrı, kanun ve esas sözleşmeye göre yetkili organ veya kişiler tarafından pay sahiplerine veya temsilcilerine yöneltilen ve toplantının yerini, zamanını, gündemini ve katılma koşullarını içeren ilan ve/veya mektup şeklinde yazılı bir irade beyanı veya bildirimdir¹¹. Anonim şirketlerde bir genel kurul toplantısı için çağrının usulü dairesinde oluşabilmesi için, yani sonuç doğurabilmesi için çağrının, kanunen buna yetkili olan organ veya kişilerce yapılmış olması gerekmektedir¹². Genel kurulu toplantıya çağırma görev ve yetkisi kural olarak şirket yönetim kuruluna aittir¹³. Yönetim kurulu genel

⁸ **Moroğlu**, Erdoğan: op.cit, s. 63.

⁹ **Moroğlu**, Erdoğan, op. cit, s. 66; **Bahtiyar**, Mehmet / **Hamamcıoğlu**, Esra: op. cit, s. 37.

¹⁰ GK'nun toplantıya çağrılmasının tek istisnası TTK m. 416'da düzenlenen çağrısız GK'dur.

¹¹ **Moroğlu**, Erdoğan: op.cit, s. 63.

¹² Yargıtay11. HD, 22.10.1982 tarih ve E. 3370, K. 4077 sayılı kararında "Kanun veya ana sözleşmeye aykırı olarak yapılan davet üzerine toplanan genel kurulda alınan bütün kararlar hükümsüz ve geçersizdir. Böyle bir toplantıda alınan kararların yoklukla malul olduğunun tespitini, her ortak mahkemeden isteyebilir" diyerek yetkisiz kişilerce yapılan çağrının ve bu çağrı ile toplanan kurulda alınan ilgili kararın yoklukla malûl olduğu görüşünü savunmuştur.

¹³ Genel kurulu davet yetkisi aslen yönetim kurulunda olmakla birlikte bazı sebeplerin ortaya çıkması halinde genel kurulun sermayenin en az onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahipleri tarafından toplantıya çağrılması da mümkündür (TTK. m. 411). Azlık pay sahipleri olarak adlandırılan bu pay sahipleri, yönetim kurulundan, yazılı olarak gerektirici sebepleri ve gündemi belirterek, genel kurulu toplantıya çağırmasını veya genel kurul zaten toplanacak ise, karara bağlanmasını istedikleri konuları gündeme koymasını isteyebilirler. Yönetim kurulu çağrıyı kabul ettiği takdirde, genel kurul en geç kırk beş gün içinde yapılacak şekilde toplantıya çağrılır; aksi hâlde çağrı istem sahiplerince yapılır (TTK m. 411/4). Pay sahiplerinin çağrı veya gündeme madde konulmasına ilişkin istemleri yönetim kurulu tarafından reddedildiği veya isteme yedi iş günü içinde olumlu cevap verilmediği takdirde ise, aynı pay sahiplerinin başvurusu üzerine, genel kurulun toplantıya çağrılmasına şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi karar verebilir (TTK m. 412). Yönetim Kurulunun devamlı olarak toplanamaması veya toplantı nisabının oluşmasına imkân bulunmaması yahut mevcut olmaması durumlarında

kurulu yılda en az bir defa olmak üzere hesap döneminin sonundan itibaren üç ay içinde olağan ve lüzumu halinde herhangi bir zamanda olağanüstü olarak toplantıya çağırarak görevlidir (TTK m. 409, 410)¹⁴.

2. Genel Kurul Toplantısına Çağrının Usulü

TTK'nun 414. maddesinde pay sahiplerinin genel kurul toplantısına ne şekilde davet edilecekleri düzenlenmiştir. Buna göre genel kurul toplantıya, esas sözleşmede gösterilen şekilde, şirketin internet sitesinde ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanan ilanla çağrılır. Bu çağrı, ilan ve toplantı günleri hariç olmak üzere, toplantı tarihinden en az iki hafta önce yapılır. Bunun yanında, toplantı günü ile gündemin ve ilânın çıktığı veya çıkacağı gazetelerin, pay defterinde yazılı pay sahipleriyle önceden şirkete pay senedi veya pay sahipliğini ispatlayıcı belge vererek adreslerini bildiren pay sahiplerine, iadeli taahhütlü mektupla bildirilmesi de gerekmektedir (TTK md. 414/f.1). Genel kurul toplantısına çağrının, ilân ve toplantı günleri hariç olmak üzere, toplantı tarihinden en az iki hafta önce yapılması şarttır (TTK md. 414/f.1). Bu itibarla, toplantıya çağrının -ilan ve toplantı günü hariç- genel kurul tarihinden en az iki hafta önce şirketin internet sitesinde ilan edilmesi, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayınlanması ve de pay defterinde yazılı pay sahipleriyle, önceden şirkete pay senedi veya pay sahipliğini ispatlayıcı belge vererek adreslerini bildiren pay sahiplerine iadeli taahhütlü mektupla bildirilmesi gerekir¹⁵.

ise, pay sahiplerinden biri mahkemeye müracaat edip izin almak suretiyle genel kurulu toplantıya çağırabilir (TTK. 410/2). 6102 sayılı TTK ayrıca, anonim şirketin tasfiye olması durumuna, tasfiye memurlarına, kendi görevleri ile ilgili konular için, genel kurulu toplantıya çağırma yetkisi tanımıştır (TTK. m. 410). Buna göre, bu sayılanların dışında başka kişi yada kişilere anasözleşmeye konulacak bir hükümlerle genel kurulu toplantıya çağırma yetkisi tanınmaz, bkz. Bahtiyar, Mehmet / Hamacıoğlu, Esra: op.cit, s. 37.

¹⁴ YK, GK'ü toplantıya çağrı yetkisini, kurul halinde kullanır. Buna göre YK, GK'ü toplantıya çağırabilmek için, şirket esas sözleşmesinde aksine bir düzenleme bulunmadığı takdirde, üye tam sayısının en az yarısından bir fazlası ile toplanmalı ve toplantıda hazır bulunan üyelerin çoğunluğuyla karar vermelidir (TTK m. 390).

¹⁵ Ancak, pay sahibi sayısı 250'yi aşan, bu nedenle de hisse senetleri halka arz edilmiş sayılan anonim şirketlerin "nama yazılı olarak ihraç edilmiş olup da, borsalarda veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda devamlı işlem gören hisse senetleri" sahiplerine iadeli taahhütlü mektup gönderilmesi zorunlu değildir (YTTK md. 414/f.2; SPK md. 11/f.6).

C. Genel Kurul Toplantısının Açılması ve Yürütülmesi

Anonim şirketlerde usulüne göre bir genel kurul toplantısı yürütülmesi, pay sahiplerinin genel kurul toplantısına alınmasıyla başlayan ve toplantının kapatılmasına kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreç öncelikle toplantının varlığı için gerekli olan toplantı yeter sayısının tespitiyle başlayarak, toplantıyı yürütecek olan başkanlık divanının seçimi ile devam eder. Akabinde, müzakere ve görüşmeler yapılır ve oylama yapılarak tutulan tutanak ile birlikte toplantının yürütülmesi aşaması son bulur.

1. Genel Kurul Toplantı Yeter Sayıları

Anonim şirket genel kurul toplantısı, genel kurula katılma hakkına sahip olanların toplantıya girişte imzaladıkları hazır bulunanlar listesine bakılarak¹⁶ veya toplantıyı açmakla yetkili organ veya kişinin yoklama yapmasıyla toplantı yetersayısının mevcut olduğu anlaşıldıktan sonra açılabilir. Toplantı yetersayısı, genel kurul toplantısının açılıp sürdürülebilmesi için esas/çıkarılmış sermayenin kanunda ya da esas sözleşme ile belirlenmiş en az oranını temsil eden pay sahibi veya sahiplerinin, toplantıda hazır bulunması olarak tanımlanabilir¹⁷. Toplantı yeter sayıları, esas veya çıkarılmış sermayeye göre belirlenmektedir. Kural olarak, özel toplantı nisabı gerektirmeyen olağan işlerde toplantı yeter sayısı, ilk toplantıda sermayenin en az dörtte birini temsil eden pay sahiplerinin veya temsilcilerinin hazır bulunmasıyla oluşur (TTK m. 418)¹⁸. İlk toplantıda ¼ yeter sayısının elde edilememesi durumunda genel kurul, usulüne uygun şekilde tekrar toplantıya çağrılır. İkinci toplantıda, temsil edilen sermaye oranı ne olursa olsun pay sahibi veya pay sahipleri genel kurul olarak toplanmaya ve karar almaya yetkilidirler. Kararlar toplantıda hazır bulunanların çoğunluğu ile verilir.

¹⁶ 6102 sayılı TTK anonim şirket genel kurulunda hazır bulunanlar listesinin hazırlanmasını yönetim kurulunu görevlendirmiştir. Bu liste de hangi bilgilerin olacağı kanunun 417. maddesinde belirtilmiştir

¹⁷ **Saka**, Zafer: Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul, İstanbul 2004, s. 176; Genel kurul toplantılarına elektronik katılımın söz konusu olduğu durumlarda nisaplarda bir değişiklik olup olmayacağı sorusuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Bahtiyar**, Mehmet / **Hamamcioğlu**, Esra: op.cit, s. 84 vd.

¹⁸ Görüşülecek konunun önemine göre TTK m. 421 uyarınca bazı toplantılarda "özel toplantı nisapları" aranmaktadır. Kayıtlı sermaye sisteminde çıkarılmış sermayenin dörtte birinin dikkate alınması gerekir. Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Hasan: 6102 Sayılı Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, C. I, İstanbul, 2011, s. 782.

2. Toplantı Başkanının Seçilmesi

Yukarıda kısaca değinildiği üzere genel kurul toplantısına başlanabilmesi için gerekli ilan ve davet gibi kanuni merasimin ifa edilmiş olmasından başka kanun ve esas mukavelede yazılı toplantı nisabının da mevcut olması şarttır. Anonim şirket genel kurulu ancak bir başkan ya da başkan yetkisine sahip kişi veya organca açılarak idare edilebileceğinden, öncelikle genel kurul toplantısını yürütecek başkanın tespit edilmesi zorunludur. Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde öncelikli olarak anonim şirket genel kurul toplantılarını yönetmekle görevli başkanının görevlerine kısaca değinilecek ve daha sonra anonim şirketlerin genel kurul toplantılarını yürütecek başkan veyahut başkanlık divanının seçimi usulüne ilişkin olarak ülkemizdeki mevcut hukuki durum, Türk ve yabancı hukuk öğretilerinde ileri sürülen çeşitli görüşler üzerinden değerlendirilecektir.

III. ANONİM ŞİRKET GENEL KURUL TOPLANTILARININ YÖNETİMİ

A. Genel Kurul Toplantılarını Yürütmekle Görevli Başkan'ın Görevleri

Anonim şirket genel kurul toplantılarını yürütmekle görevli başkanın görevleri konusunda TTK'da açık bir hüküm bulunmamakla beraber öğretilerde, anonim şirket genel kurulunun da nihayetinde genel kurul olması gerekçesiyle dernekler genel kurulunun yürütülmesi ile ilgili Dernekler Kanunu'ndaki hükümlere atıf yapılmaktadır¹⁹. Buna göre genel kurul toplantılarını yürütmekle görevli başkanın başlıca görevi toplantıyı usulüne göre, tarafsız bir şekilde idare etmektir. Bu kapsamda görüşmeleri başlatmak ve bitirmek, söz vermek, gündem maddelerini ve önerileri oylatmak, oylama sonuçlarını tespit etmek ve tutanakların tanzim edilmesini sağlamak, konuşma hakkını kötüye kullananların sözlerinin kesilmesi veya toplantının huzurunu bozanların toplantıdan çıkarılmasını genel kurulun onayına sunmak da başkanın görevleri arasındadır²⁰.

¹⁹ **Moroğlu**, Erdoğan: op.cit., s. 100 vd.

²⁰ **İmregün**, Oğuz: Anonim Ortaklıklar, 4. Baskı, İstanbul 1989, s. 114; **Pulaşlı**, Hasan: op.cit., s. 339; **Doğrusöz**, A. Bumin: Anonim Şirketlerde Genel Kurul Toplantıları, Yaklaşım Dergisi, Cilt I, S. 2, Ankara 1993, s. 21; **Erbek**, Cevdet: Anonim Şirketlerde ve Bankalarda İdare Meclisi ile İlgili Bazı Meseleler, Ankara Barosu Dergisi, Cilt 16, Sayı 4-5, Ankara 1959, s. 204; **Korkut**, Ömer: Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Toplantısına Çağrı ve Toplantının Yürütülmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2000, s.17.

Genel kurul başkanın gündemi değiştirme, sırasını bozma veya gündemden herhangi bir maddeyi çıkarma yetkisi olmadığı gibi müzakere edilmesi gereken gündem maddeleri varken toplantıyı kapatma yetkisi de yoktur²¹. Her ne kadar, genel kurulun usule ilişkin kararlarının iptali mümkün değilse de, başkan tarafından bu görevlerin gereği gibi ifa edilmemesi, oylama sonucuna etkili olmak kaydıyla ilgili bulunduğu asıl genel kurul kararının iptal edilebilirliği sonucuna yol açabilir (TTK. m. 446)²².

B. Genel Kurul Toplantılarını Yürütmekle Görevli Başkanı'nın Seçimi

6762 sayılı TTK'da genel kurul toplantısını yönetmek üzere bir "divan kurulu" oluşturulması şeklinde bir zorunluluk öngörülmemiştir. Ancak Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmeliğin 32/b maddesinde "*Genel kurul toplantısını yönetmek üzere başkan, oy toplama memuru ve tutanak yazmanından oluşan toplantı başkanlığının seçimine nezaret etmekle görevlidir*" hükmüne yer verilmektedir. Öğretide bu hükümden hareketle 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önceki dönemde de genel kurul başkanı, oy toplama memuru ve tutanak yazmanından oluşan bir Toplantı Başkanlığı'nın varlığından söz etmenin mümkün olduğu görüşü ileri sürülmüştür²³. Anonim şirket genel kurul toplantısını yönetecek genel kurul toplantı başkanının seçimi ise esas itibarıyla 6762 sayılı TTK'nun 375. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme ye göre "*umumi heyet toplantısına reislik edebilecek kimse, esas mukavelede tâyin edilmediği takdirde umumi heyetçe seçilir*"²⁴.

²¹ **Yılmaz**, Yunus: Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Geçersizliği, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010, s. 49.

²² **Saka**, Zafer: op.cit, s. 197; **Moroğlu**, Erdoğan:op.cit, s. 110.

²³ **Moroğlu**, Erdoğan: TTK'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 6. Baskı, İstanbul 2012, s. 112; Poroy ise, usule ilişkin kararların esas itibarıyla esasa ilişkin kararlarla birlikte iptal edilmeleri gerektiğini, ancak devamlılık arz eden usul kararlarının tek başlarına da iptal edilebileceklerini ileri sürmektedir, bkz. **Poroy**, Reha/**Tekinalp**, Ünal/**Çamoğlu**, Ersin: Ortaklıklar Hukuku – I, 13. Baskı, İstanbul, 2014, s. 412.

²⁴ TTK m. 375/3, başkan olabilecek kişiler için "kimse" ifadesini kullanmış olduğundan, öğretide esas sözleşme veya seçimle belirlenen kişinin pay sahibi ya da anonim şirket organı üyesi olmasının zorunlu olmadığı hususunda görüş birliği hâkimdir. Bkz. **Poroy**, Reha/**Tekinalp**, Ünal/**Çamoğlu**, Ersin: op.cit., s. 403; **Pulaşlı**, Hasan: op.cit., s. 337; **Doğrusöz**, A. Bumin: op.cit., s. 21; 6102 sayılı yeni TTK m. 491/1, "esas sözleşmede aksine bir düzenleme yoksa toplantıyı, genel kurul tarafından seçilen *pay sahibi sıfatını taşıması şart olmayan* bir başkan yönetir." demek suretiyle 6762 sayılı TTK'da olmayan ama öğretide üzerinde görüş birliği olan bu hususu hükme bağlamıştır.

Benzer bir düzenlemeye kanun koyucu 6102 sayılı TTK'nın "Toplantı Başkanlığı ve İç Yönerge" kenar başlığını taşıyan 419. maddesinde yer vermiştir. Söz konusu hüküm uyarınca "*esas sözleşmede aksine herhangi bir düzenleme yoksa toplantıyı, genel kurul tarafından seçilen, pay sahibi sıfatını taşıması şart olmayan bir başkan yönetir*". Buna göre anonim şirket genel kurulu ya ana sözleşmesinde yazılı olmak şartıyla şirkette pay sahibi olan bir ortak tarafından ya da genel kurul tarafından seçilen ve pay sahibi sıfatı taşıması şart olmayan biri tarafından yönetilecektir²⁵. Madde gerekçesinde bu düzenleme ile yerleşik uygulamanın hükme bağlandığı ifade edilmiştir. 28 Kasım 2012 tarih ve 28481 sayılı Resmi Gazete'de yeni 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu esas alınarak düzenlenen ve yayımlanan Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları İle Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmeliğin 23. maddesinde "çağrı yönetim kurulu tarafından yapılan toplantıların iç yönergede yapılan belirlemeye uygun olarak, çağrısı yönetim kurulu dışındakiler tarafından yapılan toplantılar ise iç yönergede bu konuda belirleme yapılmamışsa bu yetkililer tarafından fiziki ve elektronik ortamda açılır" denilerek toplantının aslında çağrıyı gerçekleştiren tarafından açılacağı hükme bağlanmıştır²⁶. Zira 23. madde hükmünün göndere yaptığı iç yönergenin ekinde toplantının yönetim kurulu üyelerinden birisi tarafından, 6012 sayılı TTK'nın 418 ve 421. maddelerinde belirtilen nisapların sağlandığının bir tutanakla tespiti üzerine açılacağı ifade edilmiştir²⁷.

Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları İle Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmeliğin 14. maddesinde ise toplantı başkanının, tutanak yazmanı ile gerek görürse oy toplama memuru tayin ederek başkanlık divanını oluşturacağı, ayrıca bir tutanak yazmanı ve oy toplama memuru seçilmemiş ise, bunlara ait görevlerin toplantı başkanı tarafından yerine getirileceği düzenlenmiştir. Bununla birlikte, hükmün lafzından başkanın bu seçimleri yapma zorunluluğu olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Başkanın bir başkanlık divanı oluşturma zorunluluğunun bulunduğu kabul edilirse, bu zorunluluğa ayıkırı hareket

²⁵ Gerek 6762 sayılı TTK'da gerekse 6102 sayılı TTK'da başkanın oyuna üstünlük tanıyan bir hükme yer verilmemiştir. Pulaşlı, pay sahibi olan toplantı başkanına üstün oy hakkı tanınmasına ilişkin TTK'da bir hüküm olmadığını belirttikten sonra esas sözleşmede genel kurul başkanına -oy eşitliği halinde- üstün oy hakkı tanınabilir diyerek, ana sözleşme yoluyla başkana üstün oy hakkı tanınabileceğini belirtmektedir, bkz. **Pulaşlı**, Hasan: op.cit, s. 337. Buna karşılık Bahtiyar / Hamamcıoğlu ise TTK m. 340'ın getirdiği emredici hükümler ilkesi karşısında, bu yöndeki bir ana sözleşme hükmünün geçerlilik kazanmasının mümkün olmadığını ve uygulamada tartışmalara sebebiyet vereceği görüşündedir, ayrıntılı bilgi için bkz. **Bahtiyar**, Mehmet / **Hamamcıoğlu**, Esra: op. cit, s. 98.

²⁶ **Bilgili**, Fatih / **Demirkapı**, Ertan: Şirketler Hukuku, 9. Bası, Dora Yayıncılık, Bursa, 2013, s. 305.

²⁷ **Bahtiyar**, Mehmet / **Hamamcıoğlu**, Esra: op.cit, s. 98.

edilmesitek başına alınan kararların geçersizliği sonucunu doğurmayacak, ancak zorunluluğa uyulmaması ile ihlal arasında uygun illiyet bağının varlığı halinde iptal yaptırımı gündeme gelebilecektir²⁸.

a. Genel Kurul Toplantılarını Yürütmekle Görevli Başkanın Esas Sözleşme ile Belirlenmesi

Bir genel kurul ancak bir başkan ya da başkan yetkilisine sahip kişi veya organca açılarak idare edilebileceğinden, öncelikle genel kurul başkanının tespit edilmesi zorunludur. Yukarıda da değinildiği üzere, TTK 419. madde hükmü uyarınca genel kurul toplantısını yürütmekle görevli başkan esas sözleşme ile tayin edilebilir²⁹. Esas sözleşme ile genel kurul toplantılarına başkanlık etmek üzere görevlendirilen bu kişi olağan veya olağanüstü tüm genel kurul toplantılarına başkanlık etme yetkisine sahip olup, ayrıca başka bir seçim işlemine ihtiyaç duyulmaz³⁰. Kanunun 419. maddesinde düzenlenen ve anonim şirket genel kurul toplantılarını yönetecek başkanın ana sözleşme ile belirlenmesine imkan tanıyan hükmün esas sözleşmenin düzenlenmesinde pay sahiplerinin iradelerine yer verme amacı taşıdığı açıktır. Ancak; genel kurul toplantısını yönetecek başkanın ana sözleşme ile belirlenmesine imkan tanınması uygulamada bazı sorunları da beraberinde getirecektir. Bu noktada *Erberk*, kanımızca haklı olarak, uygulamada esas sözleşmelerde çoğunlukla yönetim kurulu başkanının genel kurula başkanlık edeceği yönünde hükümler bulunduğunu belirttikten sonra, bu düzenlemelerin kanunun amaç ve ruhuna uygun düşmediğini ifade etmektedir. Yazara göre, yönetim kurulu genel kurula hesap veren ve genel kurul tarafından ibra edilen bir organdır. Dolayısıyla yazar göre, genel kurul başkanının yönetim kurulu dışında bir kişi olması daha uygundur.

b. Genel Kurul Toplantılarını Yürütmekle Görevli Başkanın Genel Kurul Tarafından Seçilmesi

Genel kurul başkanı esas sözleşmede belirlenmemiş veya belirlenmiş olup da toplantıya gelmemiş yahut gelmekle birlikte bu görevi yapmak istemediğini

²⁸ **Bahtiyar**, Mehmet / **Hamamcıoğlu**, Esra: op.cit, s. 99.

²⁹ Her ne kadar kanunda genel kurul toplantısını yönetmek üzere bir “divan kurulu” oluşturulması şeklinde bir zorunluluk öngörülmemiş ise de, esas sözleşme ile genel kurulun idaresinin divan şeklinde bir kurula verilmesi mümkündür.

³⁰ **Karşlıoğlu**, Hasan: Anonim Şirket Genel Kurul Kararları, Kararların Alınması ve Etkileri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s. 192.

şirkete bildirmişse, genel kurul toplantısı açıldıktan sonra genel kurulun ilk görevi başkanı seçmek olacaktır³¹. Ancak; genel kurula verilen bu seçim yetkisinin doğabilmesi için, genel kurul başkanının esas sözleşmede tayin edilmemiş olması veyahut başkanın esas sözleşmeyle belirlenmiş olduğu durumlarda esas sözleşmeyle belirlenen bu kişinin toplantı yerinde hazır bulunmuyor veya toplantıyı yönetmek istemiyor olması gerekir. Esas sözleşme ile belirlenen başkan toplantıyı yönetmeye hazır ve ehil bulunmasına rağmen genel kurulda bir başkası başkan olarak seçilirse, bu durum kanuna ve esas sözleşmeye aykırılık sebebiyle iptal edilebilir³². Seçimi iptal edilebilir bir karara dayanan başkanın başkanlığında alınan genel kurul kararları da iptali kabil kararlardır³³.

Anonim şirket genel kurul toplantısını yönetecek başkanın bizzat anonim şirket genel kurulunca tayin edilmesi düşüncesinin kökleri İsviçre hukuk öğretisinde uzun yıllardır tartışılan ve bazı yazarlar tarafından, parlamento yaşamının anayasa ve içtüzük hükümlerine uygun bir biçimde aksamadan yürütülmesini sağlamak ile görevli organların başında gelen meclis başkanı ve başkanlık divanı seçimlerinden hareketle³⁴ anonim şirket genel kurul toplantılarını yönetecek başkan veya başkanlık divanının bizzat genel kurul tarafından tayin edilmesi gerektiği fikrine dayanmakta³⁵ ve haklı olarak eleştirilmektedir. *Böckli*'ye göre anonim şirket genel kurul toplantısı, toplantı başkanının “toplantı başladı” sözü ile başlayıp “toplantı bitti” sözüyle biten 3-5 saatlik bir toplantı olmayıp, pay sahiplerinin genel kurul toplantısına çağırılması ve toplantıya alınmalarından itibaren başlayan ve toplantının kapatılmasına

³¹ **Özer**, Işık: a.g.e., s. 109.

³² **Moroğlu**, Erdoğan: op.cit., s. 110; **Yiğit**, İlhan: op.cit., s. 133; Arslanlı ise aksi görüşte olup, esas sözleşmede divan başkanı gösterilse ve bu kişi toplantıyı idare arzusunda olsa dahi, hissedarların oybirliği ile başka bir kimseyi divan başkanı seçebileceklerini ve bu yöndeki kararın da kabili iptal bir karar olmadığını, ileri sürmektedir. Bkz. **Arslanlı**: op.cit., s. 41.

³³ **Moroğlu**, Erdoğan: op.cit., s. 110; **Yiğit**, İlhan: op.cit., s. 133; **Yılmaz**, Yunus: op.cit., s. 49.

³⁴ Bilindiği üzere yasama kuvvetinin temsili ve yönetim organı olan Başkanlık Divanı'nın oluşumu en önemli yasam faaliyetlerinden biridir. 1982 Anayasası'nın 94. maddesi uyarınca Başkanlık Divanı, Meclis Başkanı, Başkan vekilleri, kâtip üyeler ve idare amirlerinden oluşup, Divan içinde en önemli görev yerini Başkanlık oluşturur. Meclis Başkanı T.B.M. üyeleri arasından gizli oy ile seçilecek olup, Anayasa'nın açık hükmü gereği siyasî parti grupları Başkanlık için aday gösteremezler. Anayasamız Meclisin kendi başkanını seçmesine ilişkin bu düzenlemeleri yaparken, kanımızca, bir yandan Meclis'in özerkliğinin bir göstergesi olarak ele almakta, diğer yandan ise Meclis Başkanı'nın tarafsızlığını amaçlamaktadır.

³⁵ **Wolfhart** F. Bürgi, Die Aktiengesellschaft, Zürcher Kommentar, Bd. V, Art. 698–738 OR, Zürich 1969, N 20 zu Art. 698 und N 16–18 zu Art. 702 OR; **Müller/Lipp/Plüss**, Der Verwaltungsrat, 2. Auflage, Zürich, 1999, s. 323; **Maute**, Wolfgang, Die Durchführung der Generalversammlung, Schriften zum neuen Aktienrecht, Band 4, Zürich, 1993, s. 39.

kadar devam uzun bir süreci ifade etmektedir. Genel kurula hazırlık işlemleri ile başlayıp toplantının kapatılmasına kadara devam eden bu sürecin tek ve aynı kişi veya organ tarafından yönetilmesi bu anlamda fonksiyonel açıdan da yararlı olacaktır. Bu noktadan hareketle *Böckli*, genel kurul hazırlık işlemlerinin yönetim kurulunun münhasır yetkisi olduğunu ve dolayısıyla genel kurul toplantılarının da yönetim kurulu veya onun belirleyeceği bir kişi tarafından yönetilmesinin fonksiyonel olarak amaca uygun olacağı görüşündedir.

Benzer bir şekilde *Jäggi*'de anonim şirket genel kurulu toplantısı yönetimi ile anayasa hukukuna özgü 'meclisin kendi başkanını kendisinin seçmesi ilkesi' arasında bağlantı kurulmasının doğru olmadığını ileri sürmektedir. *Jäggi*'ye göre bir ülkenin vatandaşları ile oy vermek suretiyle seçtikleri parlamento arasında var olan ve bir öz örgütlenmenin temelini oluşturan doğal veyahut bilinçli olarak hedeflenen bağlılığın hisse sahipleri ve genel kurul arasında mevcut olduğunu söylemek mümkün değildir. Zira parlamento seçimlerinde oy vermek bir vatandaşlık hak ve ödevi iken, anonim şirketlerde oy hakkı pay sahibinin yönetime katılmasını sağlaması bakımından büyük önem taşımakta ise de, şirket ortaklarının genel kurula katılma ve oy kullanma görevi bulunmamaktadır. Pay sahibinin genel kurula katılma hakkı ve dolayısıyla oy kullanma hakkı, ortaklık haklarının doğasında vardır. Pay sahipleri oy haklarını kullanarak genel kurulda kararın alınması sürecine etki ederler. Ancak, pay sahibi, hastalık, iş yoğunluğu, yol ve konaklama maliyetlerinin fazla olması, gizli kalma isteği gibi çok çeşitli nedenlerden dolayı, genel kurula şahsen katılmak istemeyebileceği gibi, pay sahiplerinin çok geniş mesafelere yayıldığı ve ortaklık merkezi ile pay sahiplerinin farklı şehirlerde hatta ülkelerde bulunduğu günümüzde pay sahiplerinin kendilerini genel kurul toplantılarında temsil edebilecek gönüllü kişiler bulmalarının hayli zor olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Özellikle halka açık anonim şirketlerde pay sahiplerinin anonim şirket genel kurullarına gerekli ilgiyi göstermediği bu nedenle genel kurul toplantılarına katılımın çok az olduğu ve bir güç boşluğunun doğduğu açıktır. Bu bağlamda, oy vermenin bir vatandaşlık hak ve ödevi olduğu bir seçim sonucunda oluşan parlamento ve vatandaşlar arasındaki bağ, birbirinden farklı çıkarları gözeten hissedarlara sahip anonim şirketlerin doğasına aykırıdır. Bu itibarla gerek kuruluşu gerekse yapısı ve görevleri itibarıyla birbirinden tamamıyla farklı olan iki organ olan parlamento ve şirket genel kurulunu karşılaştırmak ve anayasa hukukunun meclis başkanlığı seçimine ilişkin kurallarını kıyasen de olsa şirketler hukukuna taşımak mümkün değildir.

Bununla birlikte her iki yazarda, genel kurul başkanının esas sözleşmede belirlenmediği veya belirlenmiş olup da toplantıya gelmediği yahut gelmekle birlikte bu görevi yapmak istemediğini şirkete bildirmiş olması ve yönetim kurulunda bu görevi üstlenebilecek hiç kimsenin olmaması gibi olağanüstü

durumlarda genel kurul toplantı başkanının bizzat genel kurulca seçilebilmesine imkân tanımak gerektiği görüşündedir.

Yukarıda ileri sürülen ve haklı olduğunu düşündüğümüz eleştirilerin yanı sıra, kanımızca genel kurul başkanının bizzat genel kurul tarafından seçilmesine olanak tanınması halinde karşılaşılabilecek ve dolayısıyla cevap verilmesi gereken en önemli sorunlardan biri, genel kurulun bu seçimi kimlerin arasından yapacağı, daha doğru bir ifade ile kimlerin böyle bir seçimde başkan adayı olabileceği meselesidir. Acaba genel kurul tarafından yapılacak böyle bir seçime, genel kurula katılma hakkı olan/olmayan ayrımı gözetilmeksizin ve sermaye ve oy miktarına bakılmaksızın tüm ortaklar aday olabilecek midir ya da genel kurul tarafından, sadece genel kurula katılma hakkı olan hissedarlar arasından veyahut - daha da ileri gidecek olursak - şirket ortağı olmayan üçüncü bir kişi genel kurul toplantı başkanı olarak seçilebilecek midir? *Jäggi* ve *Haefliger* bu noktada esas sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde sadece genel kurula katılma hakkı olan üyeler arasından birinin genel kurulca genel kurul toplantısını yönetmek üzere seçilebileceğini ileri sürerken³⁶, *von der Crone* ve *Kessler*'e³⁷ göre ise, genel kurula katılım hakkının daha geniş yorumlanması gerektiği ve sadece genel kurula katılma hakkı olan hissedarların değil, genel kurulda hissedarın temsilcisi olarak hazır bulunan kişilerin dahi seçilebilmesine olanak tanımak gerekir. Zira bilindiği üzere anonim şirketlerin karar ve en üst organı niteliğinde olan genel kurullarında, genel kurula katılmayacak olan kimseler bir temsilci atayabilirler veya kendi yerlerine daha tecrübeli ve bilgili bir kimsenin temsilen katılmasını ve oy kullanmasını isteyebilirler. Şirket esas sözleşmesinde aksine hüküm olmadıkça, temsilcinin hissedar sıfatını taşımasına gerek de yoktur. Ancak şirket sözleşmesinden bir hissedarın şirket genel kurulunda ancak bir başka hissedar tarafından temsil edilebileceği düzenlenmişse, bu durumda hissedar olmayan bir temsilci ve dolayısıyla dışardan birinin genel toplantı başkanı olarak seçilmesi de mümkün olmayacaktır.

Kanun koyucumuz bu noktada İsviçre öğretisinde ileri sürülen görüşlerden daha ileri bir adım atmış ve açık bir şekilde, pay sahibi sıfatı taşımayan birinin dahi genel kurul tarafından toplantı başkanı olarak seçilebileceğini hükme bağlamış ve böylelikle ülkemizde bu anlamda ortaya çıkabilecek sorunların da önüne geçmiştir. Bununla beraber; kanunda geçen “*pay sahibi sıfatını taşıması şart olmayan başkan*” ifadesi ile pay sahibi sıfatı taşımayan ve fakat pay sahibinin temsilcisi olarak genel kurula katılanların mı

³⁶ **Jäggi**, Peter, Vom Abstimmungsverfahren in der Aktiengesellschaft, in: Festgabe Max Obrecht, Solothurn, 1961, s. 395; **Haefliger**, Peter, Die Durchführung der Generalversammlung bei der Aktiengesellschaft, Bern, 1978, s. 60.

³⁷ **Von der Crone**, Hans C./**Kessler**, Franz C., Die Leitung der Generalversammlung, Schweizerische Zeitschrift für Wirtschafts- und Finanzmarktrecht, Zürich, 2004, s. 5.

kastedildiği yoksa pay sahibi veyahut temsilci sıfatı olmayan üçüncü kişilerin dahi genel kurul tarafından başkan olarak seçilebileceği hususunda bir kafa karışıklığı oluşması mümkündür. Kanımızca, ikinci seçeneğe olumlu yanıt verilmesi durumunda, anonim şirket genel kurul toplantılarına, pay sahibi veya temsilcisi sıfatı taşımadığı için toplantıya katılma hakkı bulunmayan üçüncü şahısların da başkan adayları olarak katılmalarının önü açılacak ve bu durum uygulamada ciddi sorunları da beraberinde getirecektir. Bu bakımdan, Kanun'un 419. maddesi hükmünün, toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın, olumsuz oy kullanmış olsun ya da olmasın; çağrının usulüne göre yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan edilmediğini, genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kişilerin veya temsilcilerinin toplantıya katılıp oy kullandıklarını, genel kurula katılmasına ve oy kullanmasına haksız olarak izin verilmediğini ve yukarıda sayılan aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu ileri süren pay sahiplerine iptal davası açma imkânı veren TTK m. 446 1/b hükmü ile beraber değerlendirilmesi ve kanun koyucunun “pay sahibi sıfatını taşıması şart olmayan” ifadesi ile pay sahibi olmayan ve fakat pay sahibi temsilcisi sıfatıyla genel kurul toplantısına katılan kişileri kastettiği sonucuna varmamız mümkündür. Zira aksi bir durum genel kurul kararının iptali sonucunu da beraberinde getirecektir.

Anonim şirket genel kurul toplantı başkanının bizzat genel kurul tarafından seçilmesine olanak tanınmasının beraberinde getireceği bir diğer sorunda genel kurulca toplantıyı yönetmek üzere seçilen kişinin yine aynı genel kurulda yapılacak bir seçimle görevden alınıp alınamayacağı sorunudur. *Haefliger*³⁸ ve *Müller/Lipp/Plüss*'a³⁹ göre genel kurulda alınacak bir kararla seçilen başkanın yetkisi esas sözleşmeye değil, genel kurulun kararına dayanacağından genel kurul, lüzum görülmesi halinde genel kurul sürecinin sona erdiği ana kadar istediği bir zamanda seçmiş olduğu başkanı alacağı yeni bir karar ile görevden alabileceği gibi, yerine bir yenisini de seçebilmelidir. *Böckli* ise, genel kurul toplantı başkanının genel kurulda alınacak bir kararla seçileceği ve bu seçimin maddi hukuk anlamında bir genel kurul kararı olacağından iptali veya yokluğunun tespiti için dava açma imkânının her zaman mevcut olduğundan bahisle genel kurul tarafından seçilecek başkanın yine aynı genel kurulda alınacak bir kararla görevden alınması fikrini reddetmektedir⁴⁰.

Buna karşılık *von der Crone* ve *Kessler*⁴¹ ise, önemli sebeplerin varlığı halinde buna imkân tanınması gerektiği görüşündedir. Yazarlara göre, genel

³⁸ **Haefliger**, Op. cit, s. 60.

³⁹ **Müller/Lipp/Plüss**, Op. cit., s. 323.

⁴⁰ **Böckli**, Peter, Leitungsbefugnisse des Präsidenten in der Generalversammlung, in: Rechtsfragen um die Generalversammlung, Schriften zum neuen Aktienrecht Band 11, Zürich, 1997, s. 61

⁴¹ **Von der Crone**, Hans C./**Kessler**, Franz C., Op cit, s. 6.

kurulda yapılacak seçimle seçilen başkanın açıkça kasıtlı, yanlı veyahut ağır kusura dayanan bir yönetim sergilediği durumlarda bu yönetim biçiminden rahatsızlık duyan ve hoşnut olmayan muhalif hissedarların seçime ilişkin genel kurul kararının iptali için mahkemeye başvuracağı ve davalarında da başarı sağlayacaklarının muhtemel olarak öngörülebileceği durumlarda genel kurulca seçilen başkanın yine kendisini seçen aynı genel kurul tarafından görevden alınmasına imkân verilmesi dava ekonomisi açısından fayda sağlayacaktır⁴².

c. Genel Kurul Toplantılarının Anonim Şirket Yönetim Kurulu Başkanı Tarafından Yönetilmesi

Yukarıda da belirtildiği üzere 6102 sayılı TTK genel kurul toplantılarını yürütmekle görevli başkanın esas sözleşme ile veyahut bizzat genel kurul tarafından belirlenmesi imkânı tanımıştır. Kanun koyucu her ne kadar anonim şirketler hukukuna egemen olan sözleşme hürriyeti ilkesinin bir gereği olarak pay sahiplerine ortaklığa ilişkin haklarını kullanabilecekleri toplantılar olması açısından büyük önem taşıyan genel kurul toplantılarını yönetecek kişiyi esas sözleşmeye konacak bir hüküm ile veyahut pay sahiplerinin haklarını kullanabilecekleri en temel platform olan genel kurulda alacakları bir karar ile serbestçe belirleme imkânı tanıdıysa da, uygulamada esas sözleşmeye konulan bir hüküm veyahut genel kurulda alınan bir kararla anonim şirket yönetim kurulu başkanının veyahut yönetim kurulu üyelerinden birinin genel kurul toplantı başkanı olarak seçilmesi önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Ancak; anonim şirket yönetim kurulu başkanının gerek esas sözleşme ile gerekse genel kurulda alınacak bir karar ile genel kurul toplantı başkanı olarak atanması/seçilmesi – 6102 sayılı TTK ile genel kurul toplantılarında bakanlık temsilcisi bulundurma zorunluluğuna kural olarak son verildiği de göz önüne alındığında-, başkanlık seçiminin kanunda ve esas sözleşmede gösterilen doğrultuda gerçekleşip gerçekleşmediği; ortakların talep etmesi halinde gizli oya başvurulup başvurulmadığı; başkanın görevini mevzuat çerçevesi içinde ve tarafsız olarak yapıp yapmadığı; genel kurulun huzurunu ön planda tutup tutmadığı; genel kurulu kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirip yönlendirmediği; keyfi olarak davranıp davranmadığı; isteyen ortaklara söz hakkı verip vermediği; objektif ve iyi niyet kuralları çerçevesinde hareket edip etmediği; özellikle, tartışmalı gündem maddeleri görüşülürken ve alınacak karara karşı muhalif olan ortakların mahkemeye başvurmaları da dikkate alınarak muhalefet şerhlerinin tutanağa geçirilip geçirilmediği; toplantıda alınan kararların hiçbir tereddütte yer vermeyecek şekilde kanun ve ana sözleşmede belirtilen nisaplarla alınarak oy miktarlarının tutanakta belirtilip belirtilmediği

⁴² Von der Crone, Hans C./Kessler, Franz C., İbid., s. 6.

gibi soruları da beraberinde getirecektir. Genel kurul toplantısını yürütmekle görevli başkanın en önemli görevinin toplantıyı kanuna, esas sözleşmeye ve amacına uygun ve tarafsız bir şekilde yönetmek olduğu göz önüne getirildiğinde, yönetim kurulu başkanının genel kurul toplantı başkanı olarak atanması/seçilmesi durumunda toplantı yönetiminin bağımsızlığı hususunda pay sahipleri arasında bazı kuşkular belirecektir. Zira genel kurul toplantılarının bağımsız şekilde yürütülmesi, toplantının başkanın tarafsızlığını zedeleyebilecek nitelikteki herhangi bir ilişki, çıkar veya etkenden etkilenmeksizin yürütülmesini ifade eder. Bu anlamda genel Kurul toplantısında, gündemde yer alan konular tarafsız ve ayrıntılı bir şekilde, açık ve anlaşılabilir bir yöntemle aktarılmalı; pay sahiplerine eşit şartlar altında düşüncelerini açıklama ve soru sorma imkanı verilmeli ve sağlıklı bir tartışma ortamı yaratılmalıdır. 6102 sayılı Kanun'un 437. maddesindeki düzenleme ile finansal tabloların, konsolide finansal tabloların, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun, denetleme raporlarının ve yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisinin, genel kurulun toplantısından en az on beş gün önce, şirketin merkez ve şubelerinde, pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulacağını hükme bağladığı, pay sahiplerine bu belgeleri inceleme yetkisi tanıdığı ve ve pay sahiplerinin bu haklarını genel kurulda soru sorarak kullanabilmelerine olanak tanıdığı göz önüne alınırsa, genel kurulda pay sahiplerinin bu yönde soracağı sorulara doyurucu cevaplar vermek gibi ağır bir görevi bulunan anonim şirket yönetim kurulu başkanına, genel kurul toplantısını kanuna, esas sözleşmeye ve amacına uygun ve tarafsız bir şekilde yönetmek noktasında ek bir külfet yüklemenin uygulamada sıkıntılara yol açabileceğini söylemek mümkündür⁴³.

IV. SONUÇ

Anonim şirketlerde usulüne göre alınmış bir genel kurul kararı TTK 423. madde gereğince karar ile ilgili olumlu oy kullanmış pay sahipleri dışında, o kararın alınması, ilgili genel kurula hiç katılmayan veya katılıp da olumsuz oy kullanmış bulunan tüm pay sahipleri için de hüküm ifade etmekte olup şirket organları ile tüm ortaklar açısından bağlayıcıdır. Şirket yönetim organı ve tüm ortaklar açısından bağlayıcı olan genel kurul kararlarının muteberliği için bu kararların usulüne uygun olarak toplanmış ve yürütülmüş bir genel kurulda alınmış olmaları gerekir. Anonim şirketlerde usulüne göre bir genel kurul toplantısı yürütülmesi, pay sahiplerinin genel kurul toplantısına alınmasıyla başlayan ve toplantının yapılıp, tescil ve ilân işleminin sonuçlanmasına ve genel kurul kararlarının iptali için hak düşürücü süre olan üç aylık sürenin sonuna

⁴³ **Schaaf**, Andreas, Die Praxis der Hauptversammlung: Erfolgreiche Vorbereitung und Durchführung bei der Publikums-AG, Köln, 1996, s. 410.

kadar geçecek zaman içinde yapılacak bütün bürokratik işleri, işlemleri ve faaliyetleri kapsayan, aynı toplantı yeter sayısının tespitiyle başlayarak, toplantıyı yürütecek olan başkanın seçimi ile devam eden bir süreçtir. Görüşmeleri başlatmak ve bitirmek, söz vermek, gündem maddelerini ve önerileri oylatmak, oylama sonuçlarını tespit etmek ve tutanakların tanzim edilmesini sağlamak, konuşma hakkını kötüye kullananların sözlerinin kesilmesi veya toplantının huzurunu bozanların toplantıdan çıkarılmasını genel kurulun onayına sunmak gibi önemli görevleri olan başkan esas sözleşme ile tayin edilebileceği gibi, genel kurul başkanı esas sözleşmede belirlenmemiş veya belirlenmiş olup da toplantıya gelmemiş yahut gelmekle birlikte bu görevi yapmak istemediğini şirkete bildirmişse bizzat genel kurul tarafından seçilmesi de mümkündür. Ancak uygulamada anonim şirket yönetim kurulu başkanı veyahut yönetim kurulu üyelerinden birinin esas sözleşme ile veya genel kurulda alınacak bir karar ile genel kurul toplantı başkanı olarak belirlenmesi mümkündür. 6102 sayılı TTK ile genel kurul toplantılarında bakanlık temsilcisi bulundurma zorunluluğuna kural olarak son verildiği de göz önüne alındığında-, başkanlık seçiminin kanunda ve esas sözleşmede gösterilen doğrultuda gerçekleşip gerçekleşmediği, ortakların talep etmesi halinde gizli oya başvurulup başvurulmadığı; başkanın görevini mevzuat çerçevesi içinde ve tarafsız olarak yapıp yapmadığı; genel kurulun huzurunu ön planda tutup tutmadığı; genel kurulu kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirip yönlendirmediği; keyfi olarak davranıp davranmadığı gibi, soruları beraberinde getireceği gibi pay sahiplerinin bilgi edinme ve denetim haklarını kullanmaları halinde ağır bir iş yükü altına girecek yönetim kurulu başkanının, genel kurul toplantısını sağlıklı ve tarafsız bir şekilde yönetmesini de zorlaştıracaktır. Bu nedenle, her ne kadar kanunda yönetim kurulu başkan veyahut üyelerinin genel kurul toplantı başkanı olarak atanamayacağı/seçilemeyeceği yönünde bir hüküm bulunmasa da, genel kurul toplantılarının tarafsız ve objektif bir biçimde yürütülebilmesi açısından yönetim kurulu başka ve üyelerinin gerek esas sözleşmeye konacak bir hükümle gerekse de genel kurulda alınacak bir kararla genel kurul toplantı başkanı olarak belirlenmesinin mümkün olmaması gerektiği açıktır.

KAYNAKÇA

- Ansay**, Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku Dersleri, Sevinç Matbaası, Ankara 1973.
- Ansay**, Tuğrul: Anonim Şirketler Hukuku, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 1982.
- Arslanlı**, Halil: Anonim Şirketler, Anonim Şirketin Organizasyonu, Cilt II-III, 2. Bası, İstanbul 1960.
- Bahtiyar**, Mehmet / **Hamamcıoğlu**, Esra: Yeni TTK'ya Göre Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantıları, Beta Yayınevi, İstanbul, 2014.
- Bilgili**, Fatih / **Demirkapı**, Ertan: Şirketler Hukuku, 9. Bası, Dora Yayıncılık, Bursa, 2013.
- Böckli**, Peter, Leitungsbefugnisse des Präsidenten in der Generalversammlung, in: Rechtsfragen um die Generalversammlung, Schriften zum neuen Aktienrecht Band 11, Zürich, 1997.
- Cerrahoğlu**, Fadıl: Anonim Şirketlerde Umumi Heyet, İstanbul Ticaret, Cilt 10, Sayı: 487, İstanbul 1967.
- Çeker**, Mustafa: Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, Seçkin Yayıncılık ve Ticaret A.Ş., Ankara 2000.
- Çevik**, Orhan Nuri: Anonim Şirketler, Seçkin Kitabevi, 2. Baskı, Ankara 1979.
- Doğrusöz**, A. Bumin: Anonim Şirketlerde Genel Kurul Toplantıları, Yaklaşım Dergisi, Cilt I, Sayı 2, Ankara 1993.
- Domaniç**, Hayri: Anonim Şirketler, Bilimsel Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1978.
- Dural**, H. Ali: Çağrısız Toplanan Genel Kurul'da Pay Sahiplerinden Birinin Toplantıyı Terk Etmesi Alınan Kararların Geçerliliğini Etkiler Mi?, Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, Cilt 1, İstanbul, 2002.
- Erbek**, Cevdet: Anonim Şirketlerde ve Bankalarda İdare Meclisi ile İlgili Bazı Meseleler, Ankara Barosu Dergisi, Cilt 16, Sayı 4-5, Ankara 1959.
- Gelter**, Martin: The Dark Side of Shareholder Influence: Toward A Holdup Theory Of Stakeholders In Comparative Corporate Governance, Harvard Law School Discussion Paper No:17, <http://ssrn.com/abstract=1106008>, erişim tarihi 29.01.2015.
- Haefliger**, Peter, Die Durchführung der Generalversammlung bei der Aktiengesellschaft, Bern, 1978.
- Hirsch**, Ernst E.: Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Bası, İstanbul, 1948.

- İmregün**, Oğuz: Anonim Ortaklıklar, 4. Bası, Yasa Yayıncılık, İstanbul, 1989.
- İmregün**, Oğuz: Anonim Ortaklıklarda Toplantı ve Karar Yetersayılarının Esas Sözleşme ile Düzenlenmesi, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, Cilt 1, İstanbul, 2003.
- Jäggi**, Peter, Vom Abstimmungsverfahren in der Aktiengesellschaft, in: Festgabe Max Obrecht, Solothurn, 1961.
- Karshoğlu**, Hasan: Anonim Şirket Genel Kurul Kararları, Kararların Alınması ve Etkileri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.
- Korkut**, Ömer: Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Toplantısına Çağrı ve Toplantının Yürütülmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000.
- Lajoux**, Reed Alexandra/ **Elson**, M. Charles: The Art Of M &A Due Diligence: Navigating Critical Steps and Uncovering Crucial Data, McGraw-Hill, New York, 2000.
- Manavgat**, Çağlar: Denetçilerin “Zaruri ve Müstacel” Sebeplerle Anonim Ortaklık Genel Kurulunu Olağanüstü Toplantıya Çağırması, BATİDER, C. XIX, Sayı 2, Ankara, 1997.
- Maute**, Wolfgang, Die Durchführung der Generalversammlung, Schriften zum neuen Aktienrecht, Band 4, Zürich, 1993.
- Moroğlu**, Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Değerlendirme ve Öneriler, Türkiye Barolar Birliği Yayını, 4. Bası, Ankara, 2006.
- Moroğlu**, Erdoğan: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 6. Baskı, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Moroğlu**, Erdoğan: Özellikle Anonim ve Limited Ortaklıklarda Oy Sözleşmesi, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Yayın No: 50, Ankara, 1996.
- Müller**, Roland/**Lipp**, Lorenz/**Plüss**, Adrian: Der Verwaltungsrat, 2. Auflage, Zürich, 1999.
- Özeke**, Billur: Birleşme ve Devralmalarda Due Diligence Kavramı ve Türk Hukukunda Satıcının Sorumluluğuna Etkisi, http://acikerisim.bilgi.edu.tr/browse/78485/billur_ozeke_tez.pdf , erişim tarihi 29.01.2015.
- Özer**, Işık: Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve Genel Kurulun Elektronik Ortamda Toplanması ve Karar Alması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.

- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin:** Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Güncelleştirilmiş 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.
- Pulaşlı, Hasan:** Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.
- Pulaşlı, Hasan:** 6102 Sayılı Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt I, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2011.
- Schaaf, Andreas:** Die Praxis der Hauptversammlung: Erfolgreiche Vorbereitung und Durchführung bei der Publikums-AG, RWS Verlag Kommunikationsforum GmbH, Köln, 1996.
- Tekinalp, Ünal:** Çağrısız Toplanabilen Genel Kurul, İktisat ve Maliye Dergisi, Cilt 15, Sayı 4, İstanbul, 1968–1969.
- Turanboy, Asuman:** Anonim Şirketlerde Temsilci Aracılığıyla Oy Kullanma Ve Hissedarlara Çağrı Yoluyla Oyda Vekâlet, AÜHFD 1996, Cilt: XLIII, Sayı: 1-4, s. 427-438.
- Wolfhart F. Bürgi:** Die Aktiengesellschaft, Zürcher Kommentar, Bd. V, Art. 698–738 OR, Zürich, 1969.
- Von der Crone, Hans C./Kessler, Franz C.:** Die Leitung der Generalversammlung, Schweizerische Zeitschrift für Wirtschafts- und Finanzmarktrecht, Zürich, 2004, s. 1-18.
- Yılmaz, Yunus:** Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Geçersizliği, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.
- Yiğit, İlhan:** Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005.